

Barbara Lenard

"Parki i ogrody polskie" - sesja naukowa poświęcona pamięci prof. dra Gerarda Ciołka

Ochrona Zabytków 29/4 (115), 346-347

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

1. Sanok, uczestnicy sympozjum przed zagrodą pogórzańską w Muzeum Budownictwa Ludowego (fot. W. Jankowski)

2. Sanok, pokaz rozbicia pieca garncarskiego na terenie MBL (fot. W. Jankowski)

Zakopanem. Prof. dr R. Reinfuss z Instytutu Sztuki PAN w Krakowie, w referacie o kompozycji parków etnograficznych, ustosunkował się krytycznie do rozwiązań przestrzennych naszych parków stwierdzając, że w żadnym z istniejących muzeów skansenowskich w Polsce nie odtworzono kształtów tradycyjnych wsi. Zdaniem referenta, przy projektowaniu parków za mało wykorzystuje się źródła historyczne dotyczące układów przestrzennych wsi polskiej i innych zagadnień występujących przy wznoszeniu muzeów skansenowskich. Referent zaproponował utworzenie ciała doradczego do spraw parków etnograficznych. W referacie prof. dra J. Ważnego, wicedyrektora Instytutu Ochrony Lasu i Drewna Akademii Rolniczej w Warszawie, zostały omówione podstawowe zagadnienia dotyczące zniszczeń drewna przez mikroorganizmy. Mgr K. Uszyński, dyrektor Muzeum Rolnictwa im. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu, mówiąc o parku etnograficznym utworzonym przy tym muzeum, podkreślił ważną rolę Towarzystwa Ziemi Ciechanowskiej, które wykupiło dużą część obiektów przeniesionych do parku. Referent poinformował o planowanym jesienią 1976 r. w Ciechanowcu, spotkaniu poświęconym sprawom ochrony młynów i wiatraków. Występując także w imieniu dyrekcji Muzeum Rolnictwa w Szreniawie,

mgr K. Uszyński zapowiedział wydanie drugiej edycji tomu Biblioteki Muzeum Rolnictwa pt. *Muzea skansenowskie w Polsce* i zwrócił się o przysłanie materiałów informujących o aktualnym stanie parków etnograficznych. Inż. Z. Lewczuk z Parku Etnograficznego w Nowym Sączu zapoznał uczestników sympozjum z metodami technicznymi stosowanymi przy przenoszeniu budynków i konserwowaniu drewna w etnograficznym parku nowosądeckim. W referacie dra W. Kurpika, kierownika Pracowni Konserwatorskiej Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie, zostały szczegółowo przedstawione wyniki ostatnich badań nad impregnacją drewna zabytkowego żywicami termoplastycznymi i chemoutwardzalnymi, prowadzonymi przez pracownię¹. Dr J. Czajkowski, dyrektor Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, omówił działalność MBL w ostatnich latach. Do ważniejszych wydarzeń należało rozszerzenie obszaru reprezentowanego w muzeum o regiony kolbuszowski i lubaczowski. W wyniku analizy dotychczasowej działalności, przeprowadzonej w 1973 r., można było opracować plan prac i przyjmując rok 1982 jako termin zakończenia budowy parku. Muzeum czeka jeszcze ważne prace, tj. przeprowadzenie podziemnej sieci elektrycznej, oświetlenia i wodociągów. Pilnym zadaniem jest wyposażenie wnętrza, które ze względu na pracochłonność nie nadają się robotami budowlanymi. MBL zamierza także wzmocnić działalność wydawniczą. Następnie zabrał głos mgr Bronisław Wójcik, wicewojewoda krosnieński, który zapoznał uczestników obrad z problemami województwa, głównymi dziedzinami gospodarki, zagadnieniami kultury i ochrony zabytków, a następnie podziękował zebranym za udział w sympozjum, życząc dalszych osiągnięć na polu ochrony zabytków budownictwa ludowego.

¹ W zastępstwie nieobecnego autora referat wygłosił mgr Lech Woliński z Pracowni Konserwatorskiej PME.

Głównym tematem dyskusji była wypowiedź prof. R. Reinfussa o kształcie przestrzennym parków etnograficznych. Polemikę z tezami referatu podjęli: mgr Tadeusz Szczepanek, mgr Jerzy Tur i dr Bohdan Kohutnicki. W dalszej części dyskusji poruszone zostały sprawy ochrony budownictwa ludowego w terenie, o których mówiła mgr Inga Sapeta, Wojewódzki Konserwator Zabytków w Rzeszowie. Kustosze Stefan Stefański z MBL w Sanoku zwrócił uwagę na stronę emocjonalną ekspozycji w parkach etnograficznych. Dr Kazimierz Pietkiewicz z PME w Warszawie mówił o roli dydaktycznej muzeów skansenowskich, wyrażającej się m. in. w eksponowaniu wyrobów ludowych, jak np. dawnych narzędzi pracy.

Po zakończeniu obrad odbyło się otwarcie wystawy ilustrującej problemy konserwacji zabytkowego drewna, przygotowanej przez I Zespół Przemysłu ZZG, a następnie zwiedzanie parku etnograficznego, urozmaicone pokazem rozbicia pieca garncarskiego po wypale.

Obradom przewodniczył Zygmunt Banasiak, dyrektor do spraw ekonomicznych Zarządu Przemysłu i Handlu ZZG.

Wojciech Jankowski

„PARKI I OGRODY POLSKIE” — SESJA NAUKOWA POŚWIĘCONA PAMIĘCI PROF. DRA GERARDA CIOŁKA

21.V.1976 r. otwarta została w Krakowie sesja naukowa dotycząca problematyki kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego, zorganizowana przez Komisję Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie i jej Sekcję Architektury Krajobrazu. Obrady pierwszego dnia sesji, zatytułowane *Parki i ogrody polskie*, poświęcono pamięci Prof. dr. Gerarda Ciołka w związku z przypa-

dającą w tym roku dziesiątą rocznicą Jego śmierci. W słowie wstępnym przewodniczący Komisji doc. dr Przemysław Szafer scharakteryzował dorobek naukowy i twórczy Profesora Gerarda Ciołka, podkreślając niezwykle rzadką cechę, jaką jest stale wzrastająca ranga tego wszystkiego, co pozostawił. Działania podejmowane przez Ciołka z tak wielką pasją i wysiłkiem okazały się pre-

kursorskie i znacznie wyprzedziły chwile obecne. To, o co walczył i tak przekonywująco przedstawiał, stało się dziś ogólnie odczuta potrzebą społeczną. Architektura krajobrazu — stwierdził P. Szafer — przypadła rola zwornika skupiającego całokształt prac i zainteresowań Profesora. Dla jej dobra powstały znakomite prace naukowe z zakresu budownictwa i osadnictwa wiejskiego, historii i teorii

projektowania terenów zielonych, szeroko pojętych zagadnień planowania przestrzennego. Architektoniczne kształtowanie krajobrazu stało się dzięki Niemu powszechnie uznanym przedmiotem nauczania i właśnie Jego uczniowie tworzą dziś świetnie przygotowaną czołówkę pracującą nad formowaniem obrazu przestrzennego naszego kraju. Wreszcie uporczywa i konsekwentna aktywność organizacyjna w naszych naczelnich instytucjach konserwatorskich i naukowych ugruntowała na zawsze zrozumienie potrzeby działań w skali krajobrazu i pozycję projektowania architektonicznego w tej właśnie skali. Nie ma też już dziś potrzeby sięgania do uzasadnień i wyjaśnień w pracach nad kształtowaniem środowiska — powiedział w zakończeniu przewodniczący. Jeżeli ma ono służyć człowiekowi, to może być tylko pełne zieleni i życia, tak jak było nim życie i pozostał dorobek Gerarda Ciołka.

W referacie poświęconym książce G. Ciołka pt. *Ogrody polskie*, doc. dr Janusz Bogdanowski, autor przygotowanej do druku reedycji tej publikacji, przedstawił nie tylko fundamentalną rolę tego dzieła w literaturze naukowej, lecz przede wszystkim jego społeczny odbiór i praktyczną, niestabną przydatność w konserwatorstwie i projektowaniu. G. Ciołka, podejmując temat systematycznego ujęcia całości za-

sobów sztuki ogrodowej w Polsce, dając nam jednocześnie, dzięki swej nowatorskiej metodzie, klucz do ich poznania, tworząc pojęcie „sztuki ogrodowej”, podnosząc do tej rangi nie znane niemal przedtem osiągnięcia naszych stylowych szkół kompozycyjnych, wykazał nie tylko ich oryginalność, ale — dzięki swej książce — wprowadził je w nurt sztuki europejskiej. On też pierwszy podjął zagadnienia konserwatorskie zabytkowych parków i ogrodów oraz dał nam podstawy i niezbędny warsztat do projektowania konserwatorskiego i prac realizacyjnych.

Z biegiem lat, zbierając materiały do nowego wydania *Ogrodów polskich*, a także do zamierzonych dalszych opracowań, jak np. *Ogrody klasztorne w Polsce*, *Elementy ogrodowe* i inne, stworzył ogromną, jedyną w swoim rodzaju kartotekę, znaną dziś pod nazwą *Tek Ciołka* (w Ośrodku Dokumentacji Zabytków w Warszawie). Niestety, przedwczesna śmierć Autora (1966 r.) nie pozwoliła na realizację tych zamierzeń. Tym bardziej więc należy ubolewać, że przygotowana reedycja książki — z pełnym zachowaniem tekstu i układu pracy, niemniej ze znacznymi uzupełnieniami — od trzech lat bezskutecznie oczekuje na druk. Jest to tym większą stratą — powiedział w zakończeniu swego wystąpienia

doc. J. Bogdanowski — że luka w tym zakresie nie została dotąd zapełniona.

W kilku dalszych wystąpieniach przypomniano różne dziedziny twórczej działalności Prof. G. Ciołka i jego wszechstronne zainteresowania. Oto tematy tych wystąpień:

Elżbieta Baniukiewicz: *Weryfikacja zabytkowych założenia parkowych*; Izabela Miczyńska: *Piękno kompozycji roślinnych w parkach i ogrodach*;

Wanda Pencakowska: *Pieniny w pracach naukowych i projektowych Gerarda Ciołka*;

Hanna Pieńkowska: *Z problematyki ochrony budownictwa drewnianego i organizacji parków etnograficznych Ziemi Krakowskiej* (z powodu choroby autorki odczytano jedynie skrót referatu).

W wypowiedziach na sesji, z konieczności dotyczących zaledwie części przebogatej działalności Prof. G. Ciołka, podkreślano, że dzieło, które pozostawił, jest tak prekursorskie, wielkie i żywe, że mimo upływu lat nie słabnie jego oddziaływanie. Nieustannie zdumiewa również fakt, że jest to dzieło jednego człowieka. Ale bo też był to człowiek obdarzony głębokim umiłowaniem przyrody i krajobrazu oczystego, wielką pracowitością i wielkim talentem.

Barbara Lenard

XXX-LECIE OJCOWSKIEGO PARKU NARODOWEGO

22.V.1976 r., w drugim dniu dorocznej sesji naukowej Oddziału PAN w Krakowie (patrz wyżej), podczas obrad w siedzibie Ojcowskiego Parku Narodowego, wszystkie wygłoszone referaty dotyczyły trzech zasadniczych problemów: XXX-lecia Ojcowskiego Parku, ochrony wartości kulturowych OPN oraz zagadnień rozwoju tego najmniejszego parku w kraju, ale jednego z najpiękniejszych i najciekawszych. Na problematykę dotyczącą drugiego z wymienionych powyżej zagadnień złożyły się następujące referaty:

J. Szablowski: *Rola zabytków kultury w Ojcowskim Parku Narodowym*;

A. Majewski: *Zamek w Pieskowej Skale — osiągnięcia i perspektywy rozwoju*;

J. Frazik: *Zamek w Ojcowie — dzieje, stan zachowania, problemy konserwatorskie*;

M. Kornecki: *Historyczne wartości kulturowe budownictwa regionalnego*;

K. Budziłowa: *Park etnograficzny w Pieskowej Skale — koncepcja projektowa*;

A. Kisielewska: *Stan opieki nad zabytkami budownictwa ludowego; zagroda Orczyków — stan realizacji skansenu*.

Na marginesie dwóch ostatnich referatów dotyczących prac projektowych i realizacji ochrony cennych i charakterystycznych dla Jury Krakowsko-Częstochowskiej okolic (tj. wielobudynkowych zagród o kształcie mniej lub bardziej zwanego czworoboku) — w dyskusji, która odbyła się w trakcie obrad podjęto uchwałę o konieczności jak najszybszej realizacji jednego w obrębie województwa krakowskiego rezerwatu — zagrody, należącej niegdyś do sołtysiej rodziny Orczyków w Sułoszowej koło Pieskowej Skali oraz postulowano konieczność przystąpienia do prac związanych z przenoszeniem obiektów do skansenu, który ma powstać na terenie pofolwarczych zabudowań koło zamku w Pieskowej Skale. Z problematyki dotyczącej rozwoju Ojcowskiego Parku Narodowego

najciekawszy był referat dr arch. Marii Łuczyńskiej-Bruzdowej *Architektura krajobrazu Ojcowskiego Parku Narodowego — szkołą w kształtowaniu środowiska życia*. Autorka, będąc naczelnym architektem Parku, jest jednocześnie głównym realizatorem projektu przestrzennego zagospodarowania OPN, a także jednym z organizatorów dorocznych sesji naukowych Sekcji Architektury Krajobrazu PAN. Na zakończenie konferencji pod jej przewodnictwem odbył się rekonesansowy objazd zabytków. Dodać również należy, że w kilka dni po zakończeniu obrad podpisana została umowa pomiędzy Dykcją OPN i Politechniką Krakowską o współpracy w zakresie projektowania i rozwiązywania naukowych problemów ochrony i rozwoju związanych z Ojcowskim Parkiem Narodowym.

Materiały z IV dorocznej sesji zostaną wydane drukiem w rocznych sprawozdaniach z działalności Oddziału PAN w Krakowie.

Anna Kisielewska